

'מגבונים לחים בשבת'

פולמוס ה'מגבונים בשבת'

מגבונים לחים: בכל ימות השבוע רגילים להשתמש במגבוני בד לחים לניקוי (Baby wipes), למטרות רבות ומגוונות, כאשר השכיח מביניהם הוא לניקוי תינוקות, רוב המגבונים המיוצרים כיום עשויים ממטילת שמורכת מחומרים סינטיטיים, ספוג בחומר ניקוי נוזלי. מגבונים אחרים מיוצרים מנייר טואלט רטוב, המתכלה ומיועד להשלכה לאסלה.

בגיליונות שלפנינו נדון אי"ה בנושא 'השימוש במגבונים לחים בשבת'. בגיליון הנוכחי מספר 240 נלמד, האם מותר להשתמש במגבונים בשבת, או שאסור משום סחיטה, שהוא בכלל מלאכת מלכן ומלאכת דש. בגיליון 241 נברר, האם מותר להשתמש בשבת 'בספריי לניקוי תינוקות', במגבונים שלא נסחטו / נסחטו קצת / יבש לגמרי / נייר רטוב / נייר יבש. בגיליון 242 נעסוק, בענין מגבונים לחים עם 'הכשר' מיוחד לשבת, מה הם תנאי הכשרות, והאם מועיל לפי כל השיטות.

כידוע קיים פולמוס גדול בנושא השימוש במגבונים לחים בשבת קודש, ודשו בו רבים בספרי האחרונים, האוסרים והמתירים מביאים סברות וראיות גדולות ומוצקות לכאן ולכאן, ומצטיידים גם בהוכחות מדברי המדענים לדבריהם. הגדיל לעשות הג"ר מאיר לייפער שליט"א, שחיבר ספר **מנחת שבת** קרוב ל-300 עמודים, לברר ולהקיף את דעת גדולי הדור בנושא השימוש במגבונים בשבת. מקוצר הגיליון נכתבו רק את ראשי הפרקים והיסודות ותן לחכם ויחכם עוד, הרוצה לברר על כל הנושא עם הראינות לכאן ולכאן, מוזמן לעיין באריכות במאמרים הרבים, שאת עיקריהם נצטט להלן.

איסור סחיטת משקים הבלועים בבד, משום איסור מלכן, ומשום איסור מפרק שהוא תולדה של מלאכת דש, מקורו בגמ' בשבת (דף קיא.) ובכתובות (דף ו.ו) וכפי ביאור הראשונים והפוסקים שם, ויבואר בהרחבה בס"ד בגיליונות הבאים.

שיטת האוסרים

1. אסור מדאורייתא

לדעת הג"ר ניסים קרליץ זצ"ל (חוט שני חלק א-ב פרק לג סוף עמוד רט) אם המגבונים רטובים מאד שנסחטים בשעת השימוש, אסור מדאורייתא להשתמש בהם בשבת משום מפרק, שהרי צריך למים היצאים כדי לנקות בהם. ואין הבדל אם

משיב כהלכה

במדור זה מופיע שאלה שבועית בנושא הגיליון הבא, התשובות הנכונות ישולבו במידת האפשר בגיליון הקרוב, כל מי ששולח תשובה מבוחרת על השאלה נכנס להגרלה!

הפרס השבוע: 100 ₪

(ההגרלה על דעת רבני המפעל)

שאלה: האם מותר להשתמש בשבת 'בספריי לניקוי תינוקות', ומדוע? **במגבונים שלא נסחטו / נסחטו קצת / יבש לגמרי / נייר רטוב / נייר יבש.**

מקורות: נפסק בשו"ע (סימן שב סעיף יב) אסור לנגב כוס שהיה בו מים או יין, במפה, משום דאחי לדידי סחיטה. ומבואר במשנ"ב (ס"ק ט) שאסור לנגב כוסות צרים, אבל מותר לנגב דבר רחב, וכעת צריך לברר האם יש לאסור משום 'פסיק רישא' שיסחוט.

מגבונים שנסחטו מערב שבת, כתב ברמ"א בהלכות יום הכיפורים (סימן תריג סעיף ט) שאסור לשרות מפה מבעוד יום ולעשותה כמין כלים גנובים ולהצטנן בה ביום הכיפורים, כי חוששים שזוא לא תנגב יפה ויבא לדידי סחיטה. ומבואר במשנ"ב (ס"ק ט) דאם מראש לא היה רטוב (אלא מעט באופן שלא נסחט) מותר.

תשובות ניתן להעביר עד יום ראשון הקרוב בערב (תשובה שתיגע אחרי יום ראשון תכנס להגרלה הבאה), בצירוף פרטי המשיב (שם, טלפון, מקום לימוד) באחד מהאפשרויות הבאות:

- בקו 'הילכתא' טלפון 5377085-02 שלוחה 4
- בעמדות 'נדריים פלוס' ו'קהילות', קופת 'הילכתא' גיליון 'עומק הפשט'
- בחדר 'קול הלשון', ישיבת מיר ירושלים, תיבת 'הילכתא'
- בפקס מספר 6507823-1532
- במייל 5047867@gmail.com

שם הזוכה בהגרלת גיליון 239 על סך 100 ₪

האברך החשוב הרב יהודה ברכץ שליט"א כולל 'אהבת שלום' ירושלים

המדור השבוע נתרם לעילוי נשמת זקן המשגיחים הגאון הגדול רבי דב ב"ר צבי יחזקאל יפה זצוק"ל נלב"ע י"ט חשוון תשע"ח ת.נ.צ.ב.ה.

לזכרון עולם בהיכל ד'

הגיליון השבוע הונצח לעילוי נשמת רבה של 'קהל עדת ירושלים' ישיבת המתמידים הגאון הגדול רבי נתן יהודה לייב מינצברג זצוק"ל בעל סדרת הספרים 'בן מלך' יהי רצון שיעמוד לנו למליץ יושר ויהיו שפתותיו דובבות בקבר נלב"ע ט"ז חשוון תשע"ט ת.נ.צ.ב.ה.

מענה לפניית הג"ר יצחק מרדכי רובין שליט"א

לכבוד הרב שלום,
בשבתה לפייתך מיום 27 לינואר 94, בדקנו את המחטות שצורפו למכתבך ומצאנו חן כחילות טיבים צלולויים.
טיבים צלולויים מתנגנים ככתונה וכצמר מבחינת סיגנת מים בכך שביכולתם לספח מים לחוד מבנה הטיב, בד בבד עם ספיחת מים בין הטיבים.
כאשר נחטמים מחטות אלו, יצאו החילה המים שסופגים את הטיבים. רק לאחר מכן עם כיוס הטיבים יצאו גם המים שחדרו לחוץ מבנה הטיבים. סביר להניח שבשימוש רגיל של ניגוב באמצעות המחטות תיגרם יציאת המים האופייני את הטיבים מלבד. רק לאחר שהייתה המחטות באיור המתוח תיגרם התייבשות. מבחינה זו מתנגנת המחטות ככל דה תשעיו בתונה או צמר.
אני מקוו שתחשבוני מספקת את פנייתך ואשמך לעזור בעתיד במידת הצורך.

בכבוד רב,
רובין אמור וינברג
ראש המגמה לכימיה טקסטילית
בבית הספר הגבוה למדעי הטקסטיל "שוקר"

החברה ביוטקסטייל ספרי - 1000000 ארבעות חודשים שירותים להגנה
מבית לוי - 1 קובץ מבית מדרשו של פלג שבט חזרי עמוד 108 - 168 דפוס יציב אוצר החכמה

נזרק לאשפה, המו"מ מופיע בשו"ת ציץ אליעזר חלק ט סימן יז קונטרס רפואה בשבת פרק ב אות לג.)

והוא עווד בשולחן שלמה (סימן ש"כ הערה כ"ד על ס"ק כ"ב) - "מפי עדים נאמנים שנו"ע עמו בנדון זה בערוכו ימיו, נראה רגיל של ניגוב באמצעות המחטות תיגרם יציאת המים האופייני את הטיבים מלבד. רק לאחר שהייתה המחטות באיור המתוח תיגרם התייבשות. מבחינה זו מתנגנת המחטות ככל דה תשעיו בתונה או צמר.
א - ג עמודים התקא-תקעה) שם הגרש"א מתחבט מה ההבדל בין צמר גפן ספוג שאסר לממחטות לחות שהתיר.

והעיד הגרש"י חרז שליט"א (מנחת שבת עמוד ו', פרק ב' הערה ט', סימן ה' הערה ג', סימן ז') - "תשובה בכת"י י"ג ר' מאיר שמה' שליט"א בנו של פוסק הדור הגאון ר' שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל. והלך לשאלו את דעת אביו הגאון הנ"ל וענה לו שאף שהדברים נראים, בכל זאת כבר הוסכם אצלו לאיסור. ולא פירש לו טעמה דמילתא. ולאחר זמן מה חזר שוב ואמר לו שכבר הוחלט אצלו דבר זה לאיסור להשתמש בצמר".

לדעת הגר"ר חיים פנחס שיינברג זצ"ל (תשובה בכת"י י"ג אלול תשנ"ח, תורת המלאכות ח"ג מלבן ס"ק ל"ו ד"ה והגאון ר') - "היות שבכדי לנקות את התינוק צריכים שיצאו מים אלו כדי לרדך הכלכוך ולנקות את העור, א"כ ממילא אין המים הולכים לאיבוד, ויש זהה משום מלאכת מפרק בשבת, ובאלו העלויות מגידולי קרקע יש בזה איסור דאורייתא משום מפרק תולדה דדש".

וכן דעת הגר"ר פסח אליהו פאלק שליט"א (אחרי שהאריך בזה מאוד בשו"ת מחזה אליהו חלק ב סימן ד), שאסור מדאורייתא להשתמש בשבת עם מגבונים לחים, ומשיב על כל טענות המתיירים שדבריהם טעות גדולה. וכן בספר הלכות שבת למעשה (עמוד נח) מאת הגר"ר פסח אליהו פאלק שליט"א בעניית הגר"ר אברהם יוסף גארדאן שליט"א כותב שאיסור חמור להשתמש במגבונים לחים בעת שברק הרבה סוגי מגבונים, ונוכח שבכולם המשקה בלוע בתוכם, ובעת השימוש יוצא שיעור ניכר מהמשקה, טופח על מנת להפטיח.

2. הוראה לאיסור

הגר"ר גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א (שו"ת גם אני אודך חלק ב' סימן קלט) שאל את הגר"ר חיים קוניבסקי שליט"א בזה הלשון - האם מותר להשתמש בשבת בממחטות לחות לניקוי תינוקות בשבת, או לא? תשובה: טוב ליהצר צ"ע.

המנחת יצחק (חלק י סימן כה) מביא את דעת הגר"ר יצחקאל ראטה שליט"א (וכפי שכתב בשו"ת עמק התשובה חלק ג סימן יג) וגיסו הגר"ר יהודא מושלם פאלאטשעק שליט"א שנוטים להחמיר, ו

ספוג במים או בשמן או בשאר משקים. ומצטט את דברי הרמ"א בהלכות יום הכיפורים (סימן תריג סעיף ט) שאסור לשרות מפה מבעוד יום ולעשותה כמין כלים נגובים ולהצטנן בה ביום הכיפורים, כי חוששים שמה לא תנגב יפה ויבא לידי סחיטה.

וכן הורה הגר"ר יוסף שלום אלישיב זצ"ל (שבות יצחק חלק י"ד מלאכות שבת פרק לו עמוד ת"ז), שאסור להשתמש עם מגבונים לחים בשבת, משום שיש בזה נדון של סחיטה דאורייתא כיון שהוא משתמש בנסחט, וכל סחיטת לחות שיש ממנה תועלת חיישנן בה למלאכה, ולא צריך שתהיה ניכרת לעיל.

לשיטת הגר"ר ישראל יעקב פישר זצ"ל (מאור השבת חלק ב עמוד תקעה), כעדות בנו הגר"ר יהודה פישר שליט"א (אור השבת חוברת יט עמוד יד), איסור גמור להשתמש בשבת עם מגבונים לחים, ונחלק על ההיתר של הגאון משה השתיי לקנח את השולחן בנייר רטוב, ומוסיף שנחשב צריך למימיו, שהרי לוקח בדיקא ממחטות לחות ולא נייר טישו יבש רגיל, והיינו משום שרוצה הלחות שבו.

וכן דעת הגר"ר מאיר סירוטה שליט"א (ילקוט הליכות שבת ומועדים עמוד ריז) שאיסור גמור מדאורייתא להשתמש במגבונים לחים בשבת, וגם לא עורז שום עצה להתיר את המגבונים כשהם לחים, אלא ינקו את התינוקות במתיז מים וכדומה, וינגבו אחר כך בנייר יבש.

בירור שיטת האוסרים, מופיע בטוב טעם על ידי הגר"ר שלום יוסף גלבר שליט"א, והגר"ר יצחק מרדכי הכהן רובין שליט"א (ארחות שבת חלק א פרק ג סעיף מו עמוד תב, וחלק א בירורי הלכה סימן ז עמוד תקעה, קובץ היכאל חלק ג עמוד קנא, וחלק ז עמוד קלא) בו הם מאריכים במקורות וסברות וידיעות נפלאות, שאסור מדאורייתא להשתמש במגבונים לחים בשבת משום סוחט.

ומה שטענו המתירים שהחומר ניקוי שבמגבון אלו בלוע בתוך הטיבים של המגבון, וכל הנוזל נמצא על גבי המגבון ואין חשש סחיטה, כפי שמותר לסחוט שקית ניילון רטובה, מטעם שהמים אינם בלועים בתוכה, השיב על כך בארחות שבת, שבירורו אצל מומחים שערכו בדיקות מעבדה על המגבונים, והסיקו שרוב החומר ממנו מיוצרות המגבונים הם סיבי כותנה צלולויזיים, והנוזל נספג לתוך הסיבים ונבלע במגבונים.

ומה שסמכו נפשם המתירים על דברי הגרש"א אויערבאך זצ"ל (שמירת שבת כהלכתה מהדורא קמא פרק יד סעיף לג ושם בהערה צד) שהתיר את השימוש במגבוני נייר, מעיד הגר"מ רובין שכבר היה לו בזה בירור דברים עם הגרש"א, ואחרי שחלק א לפניו את דברי המומחים שהחומר כן נכנס פנימה לסיבי המגבון, חזר בו הגרש"א מההיתר להשתמש במגבונים, והורה בהם לאיסור. אלא שמה"ג גם לאחר שחזר ואסר הגרש"א, סבר שאינו איסור דאורייתא כיון שלא ניכר המשקה שיוצא אלא מתאדה מיד, ואינו דומה למלאכת דש שניכר המשקה היוצא מן האוכל.

ומוסיף הגר"מ רובין, שהורה לו הגרש"א לעיין בהערות הנדפסות מחדש לספר שמירת שבת כהלכתה לפרק יד הערה צד, שם כתב - אך אפשר לדון, שגם אם מנגב בחוזק תינוק מלוכלך, כיון שהנייר והנסחט הכל הולך לאיבוד ולא נשאר רק ריח שאין בו ממש, יתכן שאינו דומה כלל למפרק כי שם הוא נשאר בעין להשתמש בו אח"כ, אך מאידך הרי זה דומה לניגוב בצמר גפן שטבול במים או באלכוהול לנקות מקום הזריקה, שכתב בתשובה שאסור משום מפרק, ולא מועיל מה שזרק את הצמר גפן, שהרי בתחילה סוחט ממנו מים לנקות את המקום, ואין לח צורך גדול מזה.

(המכתב של הגרש"א לאסור את השימוש בצמר גפן ספוג במים בשבת, ממוען להגר"ר אליעזר יהודה ולדנברג זצ"ל שהתיר להשתמש בצמר גפן ספוג במים בשבת, משום שהנסחט הולך לאיבוד, והצמר גפן

השו"ת השבועי מ'בית הוראה הילכתא'

שאלה: עליתי משיבה קטנה לישיבה גדולה, רציתי לשאול כאשר אני פונש את החברים מהישיבה הקודמת, האם מותר לנו לדבר על הסגנונות השונים בישיבות, ההבדלים שגורמים מעלות וגם חסרונות?

תשובה: מותר לדבר על ישיבות איזו מהם טובה ואיזו לא, וכן על הסגנון של כל ישיבה וכדומה, אפילו שאין לו תועלת לעכשיו, משום שדברים אלו מפורסמים ויודעים לכל. אמנם להוסיף פרשנות שלילית מעצמו אסור, שזה אינו מפורסם וידוע.

וכל זה בתנאי שהמספר אינו מספר בשביל לגנות את הישיבה, אלא רק כסיפור דברים בעלמא בכדי להכיר את 'עולם הישיבות' (ההיתר של דבר מפורסם הוא רק כשאינו מספר בשביל לגנות).

ומכל מקום לשומע אסור להאמין לדברים אלו לגמרי, משום שמצוי שאנשים מגזימים בדבריהם.

להערות לכותב התשובה ניתן לפנות ל'בית הוראה הילכתא' 02-5350535 שלוחה 1-4

במגובנים, בתנאי שאין כוונתו לסחוט נזולים ואינו סוחט להדיא על ידי קיפול המגבון בכף ידו ובסחיטתו.

ולאחר בירור עם המומחים, התברר שהמגובנים מוצרים במיוחד באופן שרוב המים לא יבלעו בתוך המגבון כי אם מעט מן המים, וכל מטרת האדם המנגב בהם אינה להוציא מהם את המים, אלא לנגב התינוק באופן שלא יישארו מים שיצטרך לנגבם אחר כך אלא שישאר רק הריח מהם, ומשום כך אין זה אסור כסחיטה, אלא אם כן מקפל את המגבון בחוזקה כדי להוציא מינו מים.

וכותב שסומך להתיר 'אני על משמתי אעמודה', מאחר שהגור"מ פיינשטיין זצ"ל (שו"ת אגרות משה או"ח חלק ב סימן ע) התייר את השימוש בנייר רטוב בשבת, והגרש"ז אויערבאך זצ"ל פירסם דעתו להתיר בשמירת שבת כהלכתה (מהדורא קמא) פרק יד סעיף לג ושם בערה (צד) ולדברי האחרות שבת אף כתב מתחילה תשובה להתיר, וכיון שלא חזר בו בפרסום, אין איש נאמן שחזר בו, כי אם אכן חזר בו מההיתר היה עליו לחזור בו בשער בת רבים ולהודיע קבל עם ועדה בכתב ידו ובשמו שאסור להשתמש במגובנים אלה כדי למנוע מכשול מרבים. וביותר ששמע מהג"ד יהושע ישעיה נויביט זצ"ל וכן מבני משפחת הגרש"ז, שעד יומו האחרון עמד הגרש"ז על דעתו להקל, ולא חזר בו.

והוסיף הגר"א ויס בקובץ אור השבת (ח"ח עמ' כ"ב ד"ה והיעד) 'וזהו דבר פני ת"ח מופלג מחשובי באצאיו של הגרש"ז א הגר"ח גולדברג שליט"א שסבו הגדול הורה למעשה זמן קצר לפני השתלקותו שמותר להשתמש בממחטות אלה ולא כפי שנכתב במנחת שלמה ובאורחות שבת שחזר בו מהוראתו". אלא שהוסיף הגר"ח גולדברג שסבו התייר אז על החילוק שכתב בשמירת שבת והיעד הגר"ד פיינשטיין שליט"א (ודברת בס סימן ק) שהמנהג בכל משפחת פיינשטיין להשתמש במגובנים לחים בשבת, על פי דברי האחרונים.

ולדעת הגר"ר עובדיה יוסף זצ"ל (חזון עובדיה שבת חלק ד עמוד קמח), מצד הדין מותר להשתמש במגובנים לחים בשבת אפילו במגובני בד, בפרט לצורך תינוקות ובתנאי שלא ידחוק בחזקה

ומסכים עם דעתם שאין לקנח עם מגובנים לחים בשבת.

מסקנת השבט הלי (חלק ח סימן נט, חלק י סימן נח, ארחות שבת חלק א' בירורי הלכה סימן ז' עמוד תקעו) שלפי דעת המקילים, ניתן להקל לצורך תינוק ובזהירות שלא ללחוץ חזק שיגיע לידי סחיטה, כמבואר בט"ז (סימן שכ סעיף יב) שאם אינו דוחק בכח מותר לגרר את הממחטה, וחשש כיבוס לא שייך בנייר העומד להשליך לאשפה, ויש צד למחמירים, אבל לבריא שהשתמש שלש תענוגות אין צורך להקל. ואחרי שהעירו לו שכיום המגובנים מאד רטובים וכמעט שאי אפשר להימנע מלחיצה חזקה שגורמת לסחיטה, לכן מסיק שקשה להתיר, ובפרט כאשר הענין מסור להמונים ונשים שעלולים לסחוט בחזקה, ועלינו להחמיר בכזאת עד שנדע שהמציאות נשתנה.

ושמעתיה מהג"ר צבי ריבלין שליט"א וכן הורה אחד מגדולי הוראה שליט"א, שלמעשה ההוראה בזה שאסור להשתמש במגובנים לחים בשבת.

שיטת המתירים

3. ניתן רק במגובנים נייר

כתב בשמירת שבת כהלכתה (מהדורה בתרא פרק י"ד סעיף ל"ז והערה צט) יש מקום להקל ולקנח תינוק או לנגב את הפנים או הידים בממחטות לחות (אלו העשויות מנייר - ולא מבד!) ובלבד שלא יסחוט בידיים את הממחטה ואף לא יקנח בחוזק, כי אז במעשהו לא יסחוט הנוזלים, ולכן אין בזה משום אסור כסחיטה. ובהערה שם צידד בתחילה הגרש"ז להתיר אפילו כאשר דוחק היטב, שאין בזה משום מפרק כיון שהכל הולך לאיבוד, אך שוב חזר בו משום שהוא דומה לצמר גפן שטבול במים או באלכוהול, שכבר נתגא שאסור לסחוט משום מפרק, לכן רק התייר לקנח בנחת ולא בחוזק. [בשמירת שבת כהלכתה מהדורא קמא פרק יד סעיף לג ושם בערה צד כתב בשם הגרש"ז שמותר לרחוץ את הפנים או את הידים בממחטה שספוגה במי בושם, ולא חילק בין מגובני נייר למגובני בד].

בשו"ת אגרות משה (או"ח חלק ב סימן ע) התייר לנגב שולחן בנייר ספוג במים בתנאי שאינו מתכוין לסחוט, דחשיב הולך לאיבוד משום שלא צריך את המשקין וכן אין דרך לסחוט. ובשו"ת הר צבי (או"ח חלק א' סימן קצ) היקל בסחיטת נייר שאין בו איסור דאורייתא, כיון שאינו עומד לסחיטה ודמי לשלקות שסחיטתן מדרבנן, וצידד להקל לכתחילה לקנח בנייר רטוב דחשיב הולך לאיבוד ואין לגזור שמאי יסחוט יהוי גזירה לגזירה, ומדבריו רואים שלא דחשיבו לפרסוק רישא. [ציוין שכבר האריך להוכיח במאור השבת (ח"ב פניני המאור אור הפנינים אות כב), שגם לדברי האגרות משה יש לאסור במגובנים, ודבריו נכתבו רק על נייר ספוג במים שיש שם סכרה מיוחדת להתיר].

4. מותר לכתחילה

בירור סברת המתירים מבואר באריכות על ידי הגר"א אשר זעליג וייס שליט"א (שו"ת מנחת אשר חלק א' סימן י"ד, חלק ב סימן לג, אור השבת חלק י"ח עמוד כ"ב, קובץ ישורון חלק כט עמוד תקנז) שמותר לכתחילה להשתמש במגובנים לחים בשבת אף אלו העשויים מבד ותמנע על החילוק שכתב בשמירת שבת כהלכתה התייר רק מגובנים מנייר ולסוחט מבד.

וההיתר הוא בתנאי שאינו מתכוין לסחוט, שכן עיקר החומר לא נכנס לפנים אלא נשאר מבחוץ, ומדגיש שזה ודאי שאסור לסחוט ממחטות אלה, דהיינו לסחוט אותם בכף היד כדי להוציא מהן נוזל, וכן אסור לסחוט אותן אל גוף התינוק או המבוגר כדי לסחוט מהם נוזל, וכל ההיתר הוא רק בשימוש רגיל ומקובל

